

|                  |                                                                                                                               |
|------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อวิทยานิพนธ์  | วัฒนธรรมการปลูกยาสูบพื้นเมืองล้านนา                                                                                           |
| ชื่อผู้เขียน     | ส.ท. สุรินทร์ ทำเพียร                                                                                                         |
| หลักสูตร         | ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา)                                                                                    |
| อาจารย์ที่ปรึกษา | รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา อุปโยคิน<br>ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ<br>ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผณิตรา ธีรานนท์ |

### บทคัดย่อ

การวิจัย “วัฒนธรรมการปลูกยาสูบพื้นเมืองล้านนา” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการปลูกยาสูบพื้นเมืองในจังหวัดพะเยาและจังหวัดน่าน 2. เพื่อศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ ของครัวเรือนผู้ปลูกยาสูบพื้นเมือง 3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมการปลูกยาสูบพื้นเมืองยังดำรงอยู่ได้

ผลการศึกษาพบว่า การปลูกยาสูบพื้นเมืองเป็นวัฒนธรรมที่ต้องใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้มีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานให้เป็นอาชีพแก่ครัวเรือน ในสังคมชนบทล้านนามีการใช้ยาสูบพื้นเมืองเพื่อการบริโภคและเป็นสื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่เตรียมไว้ต้อนรับแขกผู้มาเยือนเมื่อมาถึงเรือน พื้นที่ที่เหมาะสมในการเพาะปลูกได้แก่บริเวณใกล้แหล่งน้ำ และพื้นที่ราบลุ่มที่มีน้ำเพียงพอ เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบส่วนใหญ่ใช้ที่ดินในการทำการเกษตรกรรมเฉลี่ยประมาณ 10 ไร่ต่อครัวเรือน และมีพื้นที่สำหรับการปลูกยาสูบพื้นเมืองประมาณ 4 ไร่ การเพาะปลูกยาสูบใช้ระยะเวลาประมาณ 90 วัน ยาสูบเป็นพืชที่ให้ผลผลิตสูงในระยะเวลาอันสั้น การปลูกยาสูบเป็นงานที่หนัก ต้องดูแลเอาใจใส่ค่อนข้างมาก ขั้นตอนการแปรรูปจากใบยาสูบเริ่มจากการเก็บเกี่ยวใบยาเพื่อคัดให้เป็นยาคุนและยาจืด หลังจากนั้นจึงนำไปบ่มด้วยอากาศ เมื่อเหลืองได้ที่จึงนำมาชอยให้เป็นเส้นยาสูบ ในอดีตใช้เครื่องชอยที่ต้องใช้แรงงานคน แต่ปัจจุบันได้นำเครื่องจักรมาใช้แทนที่สำหรับกระบวนการจัดจำหน่ายยาสูบพื้นเมือง เกษตรผู้ปลูกจะขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นและจากจังหวัดใกล้เคียง

สภาพสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง มีสภาพชุมชนเป็นสังคมชนบท การอยู่อาศัยแบบเครือญาติ เป็นครอบครัวขนาดเล็กมีสมาชิก 3-4 คน หมู่บ้านมีลักษณะเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบเศรษฐกิจการผลิตแบบยังชีพ นอกจากข้าวมียาสูบพื้นเมืองและข้าวโพด ผลผลิตยาสูบพื้นเมืองเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนประมาณ 1.4 ตัน มีรายได้ 84,544.09 บาท เมื่อหักค่าใช้จ่าย ด้านแรงงานและวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ จะมีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 15,337.30 บาท นับเป็นรายได้ที่มากกว่าการปลูกพืชชนิดอื่น

จากการศึกษาด้านปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมการปลูกยาสูบพื้นเมืองดำรงอยู่ พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมการปลูกยาสูบพื้นเมืองดำรงอยู่ได้ คือ การปลูกยาสูบพื้นเมืองเป็นวัฒนธรรมและเป็นวิถีชีวิตของชุมชน สร้างรายได้ให้มากกว่าการปลูกพืชชนิดอื่นจนถือว่าเป็นอาชีพหลักของชุมชน พื้นที่ในการเพาะปลูกยังมีความเหมาะสมอยู่ ผลผลิตยาสูบพื้นเมืองยังเป็นที่ต้องการของตลาดและยังมีผู้บริโภคยาสูบพื้นเมืองอยู่ในขณะนี้

คำสำคัญ: ยาสูบพื้นเมืองล้านนา / ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

|                              |                                                                                                                    |
|------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Thesis Title</b>          | The Lanna Traditional Tobacco Cultivation Culture                                                                  |
| <b>Author</b>                | CPL Surin Tampain                                                                                                  |
| <b>Degree</b>                | Master of Arts (Cultural Studies)                                                                                  |
| <b>Supervisory Committee</b> | Assoc. Prof. Dr. Preecha Upayokin<br>Assist. Prof. Dr. Sorabud Rungrosuwan<br>Assist. Prof. Dr. Phanintra Teeranon |

## **ABSTRACT**

This research entitled “The Lanna Traditional Tobacco Cultivation Culture” has been carried out with the following objectives: 1) to study the culture of Lanna traditional tobacco cultivation in Phayao and Nan Provinces 2) to investigate the social and economic status of traditional tobacco growers; 3) to examine factors affecting the sustainable traditional Lanna tobacco cultivation.

It was found the traditional cultivation of Lanna tobacco is a result of the accumulated local wisdom passed on from generation to generation. In the rural community, the Lanna tobacco has been exclusively used for smoking as well as everyday social activities and welcoming important guests. The appropriate land used for tobacco plantation is either wetland or lowland with sufficient water irrigation. On an average of 10 rais farmland, tobacco farmers will allocate 4 rais for their tobacco plantation. Approximately 90 days of the harvest period, tobacco is a high yielding profitable crop in the short period of time. However, tobacco plantation is a hard time and an energy-consuming task. The tobacco processing involves harvesting tobacco leaves, selecting for strong and mild flavor. The tobacco leaves are brought to be cured for 3-4 days until tobacco leaves become yellowness. All tobacco leaves are prepared to be cut by using tobacco cutting machine. In the old days, tobacco growers used their manual traditional cutting equipment

which was made of wood and sharp knife. Nowadays, tobacco cutting machines with generators are widely used in the study areas. Marketing processes of tobacco begin from farmers to middlemen in the local area or nearby provinces.

The socio-economic conditions of the respondents are living in the rural agricultural communities. The family size is approximately of 3 to 4 members. Economic system is based on sufficient mode of production. Apart from rice farming, the community also grows traditional tobacco and corns. The approximate tobacco yield for a household is about 1.4 ton with 84,544.00 baht per year. Their net profits are 15,337.00 baht per year. This amount of net income is much higher than any other produces.

The findings reveal the fact that factors affecting its sustainable depend on cultivation of tobacco which is a part of culture and typical life styles of Northern Rural Thai. It also generates higher income than any other crop. The soil remains fertile and appropriate for tobacco cultivation. Moreover, there is also a high demand for traditional tobacco smokers and local tobacco markets.

**Keywords:** Lanna traditional tobacco / Local wisdom